

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitriae, 1998, s. 29—31

AGROOBCHODNÉ BILANCIE KRAJÍN CEFTA AGRICULTURAL TRADE BALANCES OF CEFTA COUNTRIES

Alojz PODOLÁK

Slovenská polnohospodárska univerzita v Nitre

In the majority of CEFTA countries agricultural trade balance is characterized by an unceasing growth of deficit. Since 1993, export of agricultural products from the Slovak Republic has decreased by SK 1.4 bn and import decreased by SK 1.3 bn (15 per cent) by the year 1996. Agricultural trade deficit worsened by SK 5.2 bn (40 per cent). Since 1996 agricultural trade deficit of the Czech Republic, Poland and the Slovak Republic has increased and reached US\$ 485 mil., US\$ 550 mil. and US\$ 396 mil., respectively. Only Hungary achieved agricultural trade surplus (US\$ 1.8 mil.), which is a 30 per cent increase since 1993. In most of CEFTA countries, it is possible to solve the agricultural trade deficit through acceleration of agricultural trade liberalization, decreasing tariffs and non-tariff barriers, more objective positioning of commodity and territorial orientation of agricultural trade

Key words: agricultural trade balance, trade policy, territorial and commodity orientation

Agroobchodná otvorenosť krajín CEFTA je determinovaná plným rešpektovaním atribútov politickej a ekonomickej trasformácie, plnenia dohôd GATT — WTO, CEFTA a realizáciou nástrojov obchodnej politiky.

Makroekonomickej charakteristiky krajín CEFTA (tab. 1) vyjadrujú neustály pokles podielu polnohospodárstva na HDP, zvyšovanie počtu podnikateľských subjektov, plošnú dekoncentráciu subjektov, stabilizovanie miery sebestačnosti potravín, znižovania agrárnej zamestnanosti, stabilizovania výdajov na potraviny atď.

Agroobchodná bilancia je charakterizovaná neustálym zvyšovaním pasívneho salda, znižovaním objemu agroexportu, znižovaním efektívnosti agroobchodu a podstatnými teritoriálnymi a komoditnými zmenami v štruktúre agroobchodu.

Materiál a metódy

Tendencie agroobchodnej bilancie SR nemožno oddeliť od obsahu národohospodárskej politickej a ekonomickej transformácie, od tendencií medzinárodného obchodu agrokomodít a od politiky GATT — WTO.

Získavanie podkladov, obsah a výsledky príspevku sú orientované na všeobecnú problematiku makroekonomickej charakteristiky krajín CEFTA a špeciálne na vyjadrenie atribútov agroobchodnej bilancie so zameraním na trendy vývozu, dovozu a sčasti i na saldo a efektívnosť zahraničnoobchodnej bilancie krajín CEFTA.

Agroobchodné tendencie sledujeme za roky 1993-1996, so zameraním na vtedajšie stredoeurópske krajiny (SR, ČR, MR, PR), ktoré iniciovali a ratifikovali Dohodu o volnom obchode — CEFTA (december 1992).

Použitá metóda je postavená na kompozícii makroekonomických charakteristík sledovaných krajín (DAVIT 1998), komparácie výkonnosti slovenského polnohospodárstva (BIELIK 1998), komparácie komoditno-teritoriálnych tendencií agroobchodu SR (PODOLÁK 1998), problematiky agrárneho obchodu (IŽÁKOVÁ 1995), účinnosti podmienok Európskej dohody o svetovom obcho-

de (STEHLÍK 1995), agromarketingu obilníň (ŠIMO 1998) a postavenia agroobchodu v regionálnej politike (BELAJOVÁ 1998).

Výsledky a diskusia

Obchodná bilancia umožňuje posúdiť celkový vývoj medzinárodného obchodu, obchodu integračných teritorií a skladby ich komoditných skupín. Agroobchodnú bilanciu charakterizujeme ako vzťah medzi celkovou hodnotou vývozu a dovozu agrotovarov a služieb za jeden rok, bez ohľadu na termíny ich úhrad.

V sledovaných rokoch sa agropotravinárske vývozy zo Slovenska v bežných cenách zvýšili indexom 142 a ceny pri dovozech predstavovali nárast len 22 percent.

V štruktúre dovozu dominuje tropické a subtropicke jedlé ovocie (9-11%), krmivá (7-9%), koreniny a potravinové prípravky (6-7%), tabak a náhrady (5-8%), nasledujú morské ryby, káva, kakao, čaj, alkoholické a nealkoholické nápoje atď.

V agrovývoze SR dominujú komodity znamenajúce primeranú efektívnosť tzv. zhodnotenia národnej práce, čiže vyrobené na podstate vlastných materiálových surovín a na vlastnej pôde. V komoditnej štruktúre objemu vývozu dominuje mlieko a mliečne výrobky (8%), mlynské výrobky a škroby (6-9%). Ďalšie komoditné skupiny sú prezentované vývozom živých zvierat, živočíšnych tukov, olejnátych semien, liehových nápojov a octu, zeleniny atď.

Z teritoriálneho hľadiska má rozhodujúce postavenie agroobchod v ČR, uskutočňovaný v podmienkach colnej únie. Jeho podiel na dovozech sa pohybuje v rozpätí 30-38%, s tendenciou mierneho poklesu. Podiel ČR na vývoze zo Slovenska dosahuje takmer 50%. Avšak záporné saldo z ČR sa neustále prehlubuje.

Stúpajúcemu tendencimu agroobchodu zistujeme v teritoriálnej štruktúre s ďalšími krajinami CEFTA (okrem ČR), s ktorými sa pozície agroimportu v sledovanom období zvýšili z 2,5 na 7% a z 5 na 8% v agroexporte. V roku 1997 sa vývoz do krajín CEFTA zvýšil až na 11% podiel a dovoz na 7,5% podiel.

Krajiny Európskej únie v agroobchode SR predstavujú najvýznamnejšie zoskupenie, s tendenciou zvyšujúceho sa dovozu (37%

Tabuľka 1 Vývoj agroobchodnej bilancie

	1989	1993	1996
Saldo agroobchodu (1)			
Slovenská republika (2)	-117	-212	-396
Česká republika (3)	-658	-3	-485
Maďarsko (4)	1 557	1 174	1 839
Polsko (5)	448	-610	-550
Export agroobchodu v mil.USD (6)			
Slovenská republika (2)	89	346	391
Česká republika (3)	348	1 021	1 803
Maďarsko (4)	2 267	1 934	2 898
Polsko (5)	1 850	1 646	1 949
Import agroobchodu v mil.USD (7)			
Slovenská republika (2)	206	558	787
Česká republika (3)	1 006	1 024	2 288
Maďarsko (4)	710	800	1 060
Polsko (5)	1 402	2 256	2 499

Prameň: OECD, Review of agricultural policy, markets and trade, Paris — 1996

Table 1 The Development of Agricultural Trade Balance

(1) Agricultural trade surplus (deficit) US mil., (2) Slovak Republic, (3) Czech Republic, (4) Hungary, (5) Poland, (6) Export of agricultural products US mil., (7) Import of agricultural products US mil.

rozdiel) a s tendenciou stagnujúceho vývozu, ktorý tvorí len 17% rozdiel.

Agroexport SR do EÚ obsahuje vývoz mlieka (v tom i medu a vajec), živých zvierat, olejnín, zeleniny atď.

Z EÚ importujeme jadrové krmivá, obilie a výrobky z obilia, ovocie a kŕmne komponenty.

Negatívny je vývoj agroobchodnej bilancie SR z pozície salda agroobchodu, ktoré už prestavuje takmer -400 mil. USD.

V komoditnej štruktúre pozitívny vplyv na tvorbu salda agroobchodu majú mlynské výrobky a škroby (+36 mil. USD), komoditná skupina mlieko, vajcia, med (19 mil. USD), zelenina, korenia, hľuzy (10 mil. USD) atď.

Vplyv na prehlbovanie pasívneho salda agroobchodnej bilancie majú komoditné skupiny jedlé ovocie a orechy (-79 mil. USD), káva, čaj, korenia (-38 mil. USD) atď. Pasívne saldo agroobchodu možno vývozne redukovať tzv. kompetitívnymi výrobkami, ktoré je možné riešiť antiimportnou — domácou produkciou a ktoré sa na pasívnom salde podielajú -4 mld. Sk (-124 mil. USD). Patria sem najmä prípravky zo zeleniny a ovocia (-35 mil. USD), obilie (-28 mil. USD) atď.

Možnosť kompenzovania pasívneho salda obchodnej bilancie v národnom hospodárstve SR si žiada zapojenie nástrojov a mechanizmov pre účinnejšiu proexportnú hospodársku politiku. Saldo národochopárskej obchodnej bilancie v sledovanom období dosiahlo prudký obrat, keď ešte v roku 1994 bolo aktívne saldo +2,5 mld. Sk, v roku 1995 až -5,7 mld. Sk a v roku 1996 až -64,5 mld. Sk. V roku 1997 sa pasívne saldo znížilo na -49 mld. Sk.

Saldo v agroobchodnej bilancii SR v r. 1994 predstavovalo -7,18 mld. Sk a v roku 1996 až -13,1 mld. Sk, čo znamená trend zvýšenia o 46%.

Z predznačenej analýzy pre vývoj agroobchodnej bilancie SR vyplývajú nasledovné tendencie:

- tendencia teritoriálneho zapojenia, kde najväčšie prehľbie- nie pasívneho salda sa dosiahlo v agroobchode s EÚ (zvýšenie zo -4,4 mld. Sk na -7,1 mld. Sk) a v agroobchode s ČR (zvýšenie z -365 mil. Sk na -2,8 mld. Sk),
- tendencia zvyšovania obojstrannej výmeny zhodných ko- modít a teritória s jej vplyvom na prehlbovanie pasívneho salda:
 - vývoz a zároveň dovoz mäsa k ČR (zvýšenie salda o -100 mil. Sk),
 - vývoz a dovoz rýb k ČR (zvýšenie salda o -150 mil. Sk),
 - živé rastliny a kvetiny (zvýšenie salda o -150 mil. sk),
 - zelenina (zvýšenie pasívneho salda o -200 mil. Sk),
 - ovocie a orechy (zvýšenie o -1 mld. Sk),
 - krmivové odpady (zvýšenie salda o -1,5 mld. Sk) atď.,
- tendencia vývozu vybraných komodít s nižšou cenovou hladinou k cenám svetového obchodu, a tým zniženie šance komparatívnej výhodnosti,
- tendencia zväčšovania deformácie trhového prostredia a nízkej konkurencieschopnosti zapojenia ekonomiky malej krajiny, ktorá má obmedzenú výrobkovú a odvetvovú vý- konnosť,
- nerešpektovanie tendencie vývoja zmeniteľných relácií vyjadrujúcich pomer priemerných kilogramových cien rov- nakých exportných a importných komodít do zhodného teritória.

Výsledky a diskusia

Agroobchodná bilancia je vo väčšine krajín CEFTA charakterizo- vaná neustálym zvyšovaním jej pasívneho salda.

Agropotravinársky vývoz SR sa od r. 1993 znížil o -1,4 mld. Sk, agropotravinársky dovoz sa do r. 1996 znížil o -1,3 mld. Sk (-15%). Saldo agrárneho obchodu sa prehľbilo o 5,2 mld. Sk (o 40%). Pasívne saldo agroobchodnej bilancie sa do r. 1996 zvýšilo v ČR na 485 mil. USD, v Poľsku na 550 USD a v SR na 396 mil. USD. Kladné saldo agroobchodnej bilancie dosahuje len Maďarsko (1,8 mld. USD), čo od roku 1993 znamená zvýšenie o 30%.

Pasívne saldo agroobchodnej bilancie v uvedených krajinách CEFTA možno diferencovať riešiť:

- zrýchlením procesu liberalizácie agroobchodu,
- znižením colných tarifov a odstránením prekážok netarifnej povahy,
- objektívnejšími pozíciami komoditnej a teritoriálnej orien- tácie agroobchodu.

Kľúčové slová: agroobchodná bilancia, obchodná politika, terito- riálna a komoditná orientácia

Literatúra

- BIELIK, P.: Komparácia výkonnosti slovenského poľnohospodárstva. *Acta oeconomica et informatica*, 1, 1998, č. 1, s. 11-15.
- BELAJOVÁ, A.: Systémový prístup k regionálnej politike. *Acta oeconomica et informatica*, 1, 1998, č. 1, s. 23-25.
- DAWIT, A.: Analýza a komparácia agrárnych politík. (Kandidátska dizertačná práca). Nitra 1998. 106 s. Slov. poľnohospod. univerzita.
- IŽÁKOVÁ, V.: Podmienky konkurenčnej schopnosti slovenského poľnohospodárstva na trhoch krajín CEFTA. (Výskumná správa). Bratislava, VÚEPP 1995. 55 s.

- KUZMA, F.: Produktivita práce v poľnohospodárstve Slovenska. In: Aktuálne ekonomicko-právne problémy poľnohospodárstva. Nitra, SPU 1997, s. 139-143.
- PODOLÁK, A.: Teritoriálna a komoditná efektívnosť agroobchodu SR. Zemědělská ekonomika, 44, 1998, č. 2, s. 73-75.
- STEHLO, P.: Analýza účinnosti podmienok Európskej dohody o svetovom obchode. (Výskumná správa). Bratislava, VÚEPP 1995. 45 s.
- ŠIMO, O.: Obiliny v agrárnom obchode SR. *Acta oeconomica et informatica*, 1, 1998, č. 1, s. 20-22.

Kontaktná adresa:

prof. Ing. Alojz Podolák, CSc.

Katedra ekonomiky, FEM SPU v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, tel.: 087/ 51 32 43, fax: 087/51 15 60, e-mail: podolak@afnet.uniag.sk

Acta oeconomica et informatica 2
Nitra, Slovaca Universitas Agriculturae Nitiae, 1998, s. 31—35

**VPLYV EKONOMICKEJ TRANSFORMÁCIE NA SÚČASNÝ STAV
SLOVENSKÉHO POĽNOHOSPODÁRSTVA**

**IMPACTS OF ECONOMIC TRANSFORMATION
ON CURRENT STATE OF THE SLOVAK AGRICULTURE**

Viera IŽÁKOVÁ

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava

In this paper we describe the current situation of the Slovak agriculture in the transformation period and analyse the factors that influenced the development of agricultural sector. The Slovak agriculture is after the first stage of the agricultural transformation which was characterised by lower demand for food-stuffs, creation of new business structure and recovery of owners relations to land and agricultural property. The performance of agricultural sector measured by gross agricultural output and value added has been improving since about 1995. The income situation of agricultural sector has also been improving. It is owing to price increases and adjustments of economic instruments. The Slovak foreign trade with agro-food products shows increasing deficit which is the reflection of economic transformation not only in agriculture but also in the food processing industry.

Key words: agricultural production, income, competition, agricultural market

Materiál a metódy

Poznatky o aktuálnom stave poľnohospodárstva posudzujeme na základe ukazovateľov intenzity a efektívnosti výroby, dôchodkovosti poľnohospodárskych subjektov, konkurencieschopnosti agropotravinárskych produktov na zahraničných trhoch a sebestačnosti. Podkladové údaje sme získali zo ŠÚ SR, Informačných listov Ministerstva pôdohospodárstva SR, Colnej štatistiky a výberového súboru testovaných podnikov.

vlastníckych vzťahov k pôde a ostatnému majetku, liberalizácia cien a zahraničného agrárneho obchodu, sú iba prostriedkom na dosiahnutie lepšej výkonnosti a dôchodkovosti poľnohospodárstva, ako aj konkurencieschopnosti agrárnych produktov na domácom a zahraničnom trhu. V súčasnosti je už jasné, že pri založení hospodárskej reformy v roku 1990 sa nedocenil vplyv cenovej liberalizácie na dopyt po potravinách, ktorý v skutočnosti zohral najdôležitejšiu úlohu v transformačnom procese poľnohospodárstva.

Výsledky a diskusia

Vplyv ekonomickej transformácie na súčasný stav slovenského poľnohospodárstva možno posúdiť na základe vývoja výkonnosti tohto sektora, štrukturálnych zmien v rastlinnej a živočíšnej výrobe, dosahovanej dôchodkovosti podnikateľských subjektov a konkurencieschopnosti na zahraničných trhoch. Predpokladali sme totiž, že všetky reformné kroky, najmä privatizácia, obnovenie

Súčasná štruktúra poľnohospodárskej výroby v SR

Súčasná štruktúra poľnohospodárskej produkcie je výsledkom adaptačných zmien v poľnohospodárských subjektoch, pri ktorých zohrávali dôležitú úlohu trhové faktory, ako sú ceny a dopyt na domácom i zahraničnom trhu, ako aj úsilie podnikateľských subjektov o dosiahnutie konkurencieschopnosti pri znižených kapitálových vkladoch.